

ximis occisi parentibus quinquagenos solidos compondere compellantur, aut si¹ non habuerint unde componant, perenniter servituri tradantur.

XIII. ² Flavius Recesvintus Rex ³.

Ne liceat quemcumque servum aut ancillam aliquo membro truncare.

Superiori ⁴ lege dominorum indiscretam sævitiam a servorum occisione privamus ⁵. Nunc etiam ne imaginis Dei plasmationem adulterent, dum in subditis crudelitatem suas exercerent, debilitatem corporum prohibendam oportuit ⁶. Ideo discernimus, ut quicunque dominus dominave absque iudicis examinatione, et manifesto scelere servo suo vel ancillæ manum, nasum, labium, linguam, aurem etiam vel pedem absciderint, aut oculum evulerint, seu quamcumque partem corporis detruncaverint, aut detruncare vel extirpare præceperint ⁷, trium annorum exilio sub poenitentia relegentur apud episcopum, in cuius territorio aut ipse manere, aut factum scelus esse videtur ⁸. Omnem vero facultatem ipsorum, si filios habuerint, qui tamen non sint scelerum eorum participes, tueantur, atque gubernent, reddituri quum redierint rei domino dominave rationem. Si certe filii legitimi defuerint, alii parentibus ita iudex facultatum eorum custodiam committat, qualiter quum redierint de rebus suis ratio illis reddatur. Sin autem nullus de proximis fuerit, iudex ipse curam habebit, qualiter et cuncta gubernet atque conservet, et de iisdem ⁹ postea rationem reddat ¹⁰.

XIV. Flavius gloriosus Recesvintus R. ¹¹.

Vt homicidam cunctis liceat accusare.

Si homicidam nullus accuset, iudex mox ut facti crimen agnoverit, licentiam habeat corrumpere criminose, ut poenam reus accipiat ¹² quam meretur. Nec enim propter accusatoris absentiam, aut aliquid fortasse concludium sceleris debet vindicta differri; sed tam uxor mortem mariti, vel si quid noxiū ab alio forte

¹ Legion. quod si.

² Legion. Antiqua.

³ Lind. Fls. gls. Egiga Rex.

⁴ En el Legion. Tolèd. got. S. J. R. y Card. tiene esta ley el exordio siguiente: Præcedentium non vitia, sed virtutes æmulando conlectas, invenimus hanc legem iustissime editam, iniuste abrasam: et ideo ne humanis excessibus turpanda imaginis Dei frena laxentur, in nomine Domini, ego Flavius Egiga Rex ipsiis verbis, ipsisque sententiis illo dudum eam iterum ordine introduxi, quo dum illam præviā iudicii principalis auctoritas conlocavit, quæ sic incipit: Superiori lege &c.

⁵ Legion. y Card. privavimus.

⁶ Card. oportebit.

⁷ Card. præceperint, seu ferro, fuste vel igne, seu cuiusque adinventionis lassione medietatem rerum suarum

pertulerit, quam etiam maritus si simile aliud uxorem pati contigerit, licitum habebit inquirere, et iuxta qualitatem criminis legaliter ulciscendum insistere. Ita ut si manente adversus reum tali intentione, maritus et uxor vitam finierint, et imperfectam causam reliquerint, eorum filii seu propinqui, quibus ad capiendam hæreditatem legitima successio competit, accusare reum, vel homicidam, ac sicut parentes facere poterant, instanter prosequi ¹³ habeant potestatem. Nec enim dignum est parentum aut propinquorum habere facultatem, si non reus vel homicida debitam sententiam condemnationis excipiat. Quod si index admonitus huius rei vindex esse desiterit ¹⁴, et dilatans accusantes ad regiam cognitionem ex hoc querela pervenerit, sciat se pro mortuo quem vindicare noluit, medietatem homicidii, hoc est, CCL. ¹⁵ solidos petenti esse daturum. Facultates sane eius, qui pro suo est scelere puniendus, non antea cuiquam usurpare conceditur, nisi per iudicium prius ultionis ex lege sententia detur ¹⁶.

XV. Flavius Cintasvintus Rex ¹⁷.

Quod et proximis et extraneis homicidam conceditur accusare.

Quum cæterorum criminum reos poenas semper oporteat excipere quas merentur, nefas esse putandum est, homicidas umquam indemnes relinquere, quos severiori magis concedet atrocitate puniri. Ne ergo possit evadere homicida quod fecit, aut aliquis scelus eius præsumat forsitan excusando celare, primo proximis occisi datur licentia accusandi: quod si iidem proximi ad quærendam defuncti mortem, aut teplidi fuerint, aut forte distulerint, tunc accusandi homicidam, tam omnibus generaliter alii parentibus, quam exteris, aditum pandimus. Ita ut qui homicidam fraudulenter excusare conatus fuerit, vel defendere, commodum quod præterea fuerit consequetus, in duplum compellatur accusatori peregrinare. Nam homicidii reus numquam potest esse securus, quum contra eum accusationem deferre nulli penitus licentia denegetur.

iuscūs usurpet, et insuper trium annorum &c.

⁸ Card. videtur. Residuam vero medietatem eorum, si filios habuerint &c.

⁹ Legion. de iisdem rationem reddat, dum redierint.

¹⁰ Card. reddat, et ipse servus vel ancilla in libertate permaneat.

¹¹ Legion. Antiqua. Card. Tolèd. got. S. J. R. y Lind. Fls. Chds. Rex.

¹² Legion. y Lind. excipiat.

¹³ Legion. y Lind. persecuti.

¹⁴ Lind. distulerit.

¹⁵ Card. Legion. Tolèd. got. y S. J. R. centum quinqua-

ginta.

¹⁶ Tolèd. got. detegatur.

¹⁷ Legion. Antiqua. Tolèd. got. y S. J. R. sin autor ni nota.

XVI. Flavius Cindasvintus Rex ¹.

Si homicida ad ecclesiam confugiat.

Non sumus immemores, de homicidio hactenus atque maleficis diversas quidem legum sententias præcessisse, et iuxta qualitatem sceleris poenas esse propositas, quas unusquisque eorum merebatur excipere. Tamen quia nequitæ huic auctores, quanto in malis amplius prompti sunt, tanto ad evadendum supplicium occasiones sæpe prætendunt, ac se plerumque basilarum Dei defensioni committunt, qui contra divinum præceptum sclera perpetrare non mentiunt: ideoque quia numquam debet hoc scelus inultum relinquiri, quod et vitam permit, et quorundam mentes ad deterius frequenter impellit, hoc omne per ævum mansurum damus edictum, ut quemcumque homicidio seu maleficium lex puniri præcipit, et præterea qui ex suo dispository, vel malæ voluntatis adsensu tale nefas committit, nulla hunc occasio, nullaque umquam ab hac sententia potestas excusat; sed etiam si contigerit eum ad altare sanctum fortasse confugere, non quidem præsumat eum absque consultu sacerdotis persecutor eius abstractare. Consulto tamen sacerdote, ac redditio sacramento, ne eudem sceleratum publica mortis poena condemnet, sacerdos eum sua intentione ab altare repellat, et extra chorūm præficiat; et sic ille, qui eum persecutus, comprehendat: cui ab ecclesia electo non alias mortales inferat poenas, sed ² omnem oculorum eius visionem extinguit, aut in potestate parentum vel eorum, cuius propinquus occisus fuerit, contradendus est. Et ³ excepto mortis periculo, quidquid ⁴ de eo facere voluerint, licentiam habeant: quatenus dum malorum pravitas conspicit constituta sibi supplicia præterire non posse, vel metu saltim territus a malis abstineat, quem malæ voluntatis intentio ad inlicitum facinus sponte sæpe præcipitat.

XVII. Flavius Cindasvintus Rex ⁵.

De parricidis et eorum rebus.

Dum ⁶ nullum homicidium voluntate commissum nostris legibus relinquatur inultum, et illum magis oporteat mortem excipere, qui consanguinitate proximum præsumperit occidere: proinde hoc omne per ævum ⁷ promulgamus edictum, ut quicunque parricidium fecerit, hoc est, patrem aut matrem, seu fratrem aut so-

¹ Legion. Antiqua noviter emendata. Tolèd. got. y S. J. R. sin autor ni nota.

² Card. y Legion. sed in potestatem.

³ Card. Legion. Tolèd. got. S. J. R. y Lind. ut.

⁴ Legion. quod voluerint, de eo faciant.

⁵ Emilian. sin autor ni nota. Legion. y S. J. R. Antiqua.

Toled. got. Fls. Vamba. Lind. Fls. gls. Rdcs. Rex.

⁶ Legion. Tolèd. got. y S. J. R. Quum.

⁷ Legion. per ævum mansurum.

⁸ Toled. got. proficiat. Quod si neque.

rorem, vel quemcumque sibi propinquum ex proposito vel intentione prævæ voluntatis occidit, confessim comprehensus a iudice eadem morte puniatur, qua ipse alium punire præsumpsit. Ita ut seu vir, sive mulier sit qui parricidii crimen admiserit, si filios non habuerit, omnis parricidæ hæreditas ad hæredes propinquos occisi pertineat. Si vero filios de alio coniugio habuerit, medietas facultatis eius filii occisi proficiat ⁸, et ⁹ medietas filii parricidæ: si tamen in scelere patris aut matris concii non fuerint adprobati: nam si conscius eos scelus parentum habuerit, omnis parricidæ hæreditas filii occisi proficiat. Quod si neque parricida, neque occisus filios reliquerint, tunc omnem facultatem parricidæ parentes occisi, aut propinqui sibimet in omnibus vindicabunt, vel proximi, qui mortem eius ulciscendam instituerint ¹⁰, iuri suo adplicare non dubitent.

XVIII. Antiqua. ¹¹ De his qui proximos sanguinis sui occiderint.

Si patrem filius, aut pater filium, seu maritum uxorem, aut uxor maritum, aut mater filium, aut filia matrem, aut frater fratrem, aut soror sororem, aut gener sororem, aut sacer generum ¹², vel nurus socrum, aut socrus nurum, vel quemcumque consanguinitate sibi proximum, aut suo generi copulatum occiderit, morte damnetur. Quod si propter hoc homicida ad ecclesiam, vel ad altaria sacra confugerit ¹³, in potestate parentum vel propinquorum occisi tradendus est, ut salva tantum anima, quidquid de eo facere voluerint, habeant potestatem. Omnen vero substantiam suam hæredibus occisi iuxta legis superioris ordinem iubemus addici, aut etiam fisco ¹⁴, si hæredes proximos occisus non reliquerit, sociari. Nam homicida, nec facultatibus suis liberatus utetur, etiam si poenam mortis evadere mereatur.

XIX. ¹⁵ Si a proximo sanguinis casu proximus occidatur.

Si pater filium, aut mater filiam, aut filius patrem, aut frater fratrem, aut quemlibet sibi propinquum gravibus coactus iniuriis, aut dum repugnat, occiderit, et hoc idoneis testibus, quibus merito fides possit adhiberi, apud judicem potuerit adprobare, quod parricidium dum propriam vitam tuetur admiserit, securis abscedat, nec ullum vitæ periculum, aut dispensia facultatum, vel tormenta formidet: illa

⁹ Legion. alia medietas.

¹⁰ Legion. y Lind. institerint.

¹¹ Lind. Antiqua noviter emendata.

¹² Toled. got. generum, vel quemcumque.

¹³ Legion. y S. J. R. configurit, pietate principum aut iudicium fuerit reservatus ad vitam, perpetuo maneat persona eius exilio mancipata. Omnen vero &c.

¹⁴ Legion. fisco nostro.

¹⁵ Toled. got. Legion. Card. y Lind. Antiqua.

vero discretione servata, quæ in cunctis casibus est de homicidiis constituta.

XX. Flavius Recesvintus Rex¹.

Si servus servum casibus præscriptis occidat.

Si cunctis suprascriptis casibus, servus servum occidisse detegitur, omnem compositionis summam, quæ de casu tali est occasione² taxata, servi dominus ex medietate domino servi persolvat. Quod si pro eo satisfacere contemnat, servum sine dubio tradat.

LIBER VII.

De furtis, et fallaciis.

I. TITVLVS DE INDICIBVS FVRTI.

I. *De indice, et his quæ indicari dicuntur.*

II. *Non credendum indicanti servo, nisi cum domini testimonio.*

I. ⁴ *De indice, et his quæ indicari dicuntur.*

Iudex reum, qui accusatur, antea non torqueat, quam ille, qui accusat, si indicem præsentare noluerit, se per placitum trium testium roboratione firmatum ea conditione constringat, ut si is qui accusatus est manifestis indicis innocens comprobatur, ipse poenam, quam alii intendit, excipiat: et tamen postquam innocentia patuerit accusati, accusator a iudice distingatur, et si pro agnoscenda rei veritate indicem præsentet invitum: quem si præsentare nequiverit, saltim qui sit ex nomine manifestet, ut districtus a iudice, vera convincat esse ea quæ indicavit. Quod si eum nec ipse iudex per alicuius potentis defensionem, aut patrocinium⁶ seu metum regia potestatis discussioni suæ præsentare non potuerit, ad regiam id cognitionem, si prope est, deferre procuret: si autem longe est, episcopo vel duci⁷ remittet, ut eorum maior auctoritas hunc iudicio faciat præsentari. Quod si neglexerit nuntiare, de propria⁸ indicis facultate omne, quod perit, iussu principis, vel episcop-

¹ Legion. sin autor ni nota.

² Lind. occisione.

³ Esta ley se ha tomado de los códices Legion. y S. J. R., y se ha insertado aquí por traerla los mas de los códices castellanos en este mismo libro y título, y con la misma numeración. En el lib. II. tit. IV. l. VII. n. 3. se ha puesto esta misma ley tomada del códice de Card. con algunas variantes.

⁴ Toled. got. S. J. R. y Legion. Antiqua.

⁵ Legion. y Lind. ut.

XXI. *Antiqua.³ De his qui animas suas periurio necaverint aut occiderint.*

Si quis quolibet casu videat se oppressum, aut sciendo veritatem se necaverit, aut periurasse detegitur; dum hæc iudex agnoverit, addicetur, et centum flagella suscipiat, et ad testimonium notam infamia⁹ incurrat, et postea ei testificare non licet. Et sicut superiori lege de falsariis continetur, insidente iudice, quartam partem facultatis suæ illi consignandam, cui fraudem periurio moliri conatus est.

III. *Si index furti sit conscientius.*

IV. *De mercede indicis.*

V. *Si innocens in quocumque crimen accusetur ab indice.*

pi atque iudicis querelanti restituatur. Index autem si non potuerit probare quod indicavit, pro omni satisfactione teneatur obnoxius. Quod si rerum⁹ causa grandis est, si ingenuus est cum infamio hoc novemcuplam, servus vero sexcuplam compositionem exsolvat, et centum in super flagella idem servus suscipiat. Quod si idem ingenuus unde componat non habuerit, et ei quem infamare tentavit, et ei cui mentitus est, pariter serviturus tradatur. Servus vero si compositionem pro se exsolvere non potuerit, aut si noluerit pro eo satisfacere dominus, servum pro reatu tradere non moretur.

II. ¹⁰ *Non credendum indicanti servo, nisi cum domini testimonio.*

Si servus sine conscientia domini sui aliquid indicaverit, aliter ei non credatur, nisi dominus pro persona servi testimonio suo dixerit esse credendum, de honestate mentis eius proferens testimonium verum.

⁶ Toled. got. patrocinium suum, aut regie potestatis, &c.

⁷ Lind. iudici. Legion. iudici demittet.

⁸ Legion. de proprietate, vel indicis facultate.

⁹ Legion. Quod si rerum causa est: et si ingenuus est, cum infamio novemcuplam. Lind. Quod si rei causa est: si ingenuus est, cum infamia novecuplam.

¹⁰ Legion. Card. y S. J. R. Antiqua. Toled. got. Fls. Cnd. Rex.

III. *Antiqua. Si index furti conscientius sit.*

Si index¹ furti conscientius adprobatur², nullam poenam incurrat, et damnum solutionis evadat: mercedem vero pro indicio non requirat, cui sufficere debet ut securus abscedat. Qui si forsitan rem quæ furtim ablata est, cum furti ipsius consorte diviserit, quæ in portione suscepit, et apud se retinuit, simpla tantum restituat.

IV. *Antiqua. De mercede indicis.*

Si quis furem prodiderit, si tamen furti ipsius conscientius non est, non plus pro indicio accipiat, nisi quantum res valuerit, quæ furtim ablata est: si tamen domino rei compotio fuerit exsoluta. Si autem talis sit fortasse conditio, ut necesse sit illum, qui fur probatur, occidi, et nihil de eius facultatibus inveniatur, aut si servus fuerit, et dominus servi substantiam eius suæ vindicet potestati, et in compositionem, qui perdidera res suas, nihil fuerit consequitus; tunc tertiam partem de re reperta pro mercede indicii consequatur, et delator nihil amplius iam requirat.

II. TITVLVS DE FVRIBVS ET FVRTIS⁶.

I. *Vt exponat quid querit, qui rem furtivam requirere⁷ dicit.*

II. *Si servus ante datam, seu post datam libertatem faciat furtum.*

III. *Si servus ad alium dominum transiens, quodcumque committat inlicitum.*

IV. *Si ingenuus cum servo alieno faciat furtum.*

V. *Si dominus cum servo suo faciat furtum.*

VI. *Si servus alienus suadeatur ad inlicita facienda.*

VII. *De his qui cum furibus consciū fuerint.*

VIII. *Si de fure quis nesciens comparaverit.*

IX. *Si de fure quis cognitus comparaverit.*

X. *De pecunia, et regis revus furto sublatis.*

XI. *De tintinnabulis furatis.*

XII. *De instrumentis molini furatis.*

XIII. *De damno furis.*

I. ¹⁰ *Vt exponat quid querit, qui rem furtivam requirere dicit.*

Qui rem furtivam requirit, quid querat iu-

¹ Legion. indicator.

² Toled. got. Card. S. J. R. y Lind. comprobatur.

³ Legion. Fls. Rcs. R. Toled. got. Fls. Cnd. Rex.

⁴ S. J. R. Si innocens in quocumque crimen accusatur, aut accusator, si non probaverit quæ dixit, pœnam et damna suscipiat.

⁵ Legion. et ante ipsum . . . causam discutiat.

⁶ Toled. got. Legion. y S. J. R. FVRATIS.

⁷ Legion. y Lind. se querere dicit.

⁸ Lind. qui adversis, y así en la ley.

⁹ Legion. y Lind. successionibus, y así en la ley.

¹⁰ Legion. y S. J. R. Antiqua. Toled. got. Antiqua noviter.